

УДК 37.013.3(477.64) «17/20»
DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.25.223325>

ТЕТЯНА РОЖНОВА

ORCID: 0000-0002-3608-8943

ДЗВО «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України, м. Київ

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ОСВІТИ В ЗАПОРІЗЬКОМУ КРАЇ КІНЦЯ XVIII - ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

У статті представлено теоретичне підґрунтя становлення освіти в Запорізькому краї кінця XVIII – початку XXI століття. Обґрунтовано актуальність даного дослідження, виокремлені наукові напрями дослідження історії освіти в Запорізькому краї кінця XVIII – початку XXI століття. Подано результати аналізу історичних досліджень, які містять регіональний фактологічний матеріал; історико-педагогічні дослідження.

Ключові слова: освіта, Запорізький край, земські школи, народна освіта, педагогічна діяльність, становлення

Постановка проблеми. В умовах становлення та розвитку української держави, реформування освіти України з урахуванням її інтеграції в європейський культурний та економічний простір, що висуває нові завдання в галузі освіти й виховання підростаючого покоління, особливої актуальності набуває проблема розвитку освіти в Україні. Закони України: «Про освіту», «Про початкову освіту», Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») визначають основні засади розвитку вітчизняної освіти, спрямовують її на інтелектуальний, соціальний, духовний розвиток дитини.

Суттєвою умовою успішної реалізації цих завдань є не лише пошук нових дієвих теоретичних та практичних розробок щодо вдосконалення процесів навчання та виховання дітей, а й вивчення, узагальнення і творче переосмислення історико-педагогічного досвіду розвитку освіти в Україні, зокрема досвіду педагогіки кінця XVIII – початку XXI століття. Особливої уваги заслуговує вивчення наукових напрямів дослідження історії освіти в Запорізькому краї кінця XVIII – початку XXI століття.

Аналіз найвагоміших публікацій. Як зазначає у своїх наукових розвідках Я. Шугай: «Історико-педагогічні аспекти становлення та розвитку початкової освіти в Україні відображені в працях Л. Березівської, О. Бондар, С. Васильєвої, А. Вихруща, Е. Голанта, Н. Гупана, В. Дереш, І. Жорової, Г. Іванюк, Л. Кравчук, Н. Красножон, В. Кузьменка, В. Мусієнко, І. Ніколіної, Т. Пантюк, Г. Поліщук, Л. Романець, Н. Слюсаренко, О. Сухомлинської, Л. Терлецької, С. Ткачова, О. Янкович, Т. Янченко та ін.» (Шугай, 2019, с. 17).

К. Сєводнева стверджує, що проблеми освіти в Запорізькому краї порушувалися в працях істориків (О. Бондарчук, Б. Бровко, Ю. Іващенко, А. Карагодін, Ф. Турченко та ін.), які вивчали особливості розвитку Запорізького регіону впродовж різних історичних періодів. Проте особливості зародження народної освіти на Запоріжжі в наукових розвідках з педагогіки системно не досліджувалися. Народна освіта в Запорізькому краї розпочала розвиватися під впливом дії наказів, Постанов і Статуту закладів освіти Російської імперії, діяльності видатних педагогів кінця XVIII–XIX ст. (К. Ушинський, Я. Новицький, М. Корф та ін.). Ім'я громадського діяча, педагога Миколи Корфа посідає почесне місце в літописі розвитку освіти на теренах Запоріжжя (до 1921 р. Олександрівськ.). Барон М. Корф – аристократ за походженням, український поміщик, який неухильно служив інтересам народної школи: був простим шкільним учителем, керівником учительських з'їздів, організатором сільських шкіл у Олександрівському і Маріупольському повітах Катеринославської губернії (нині Запорізька і Донецька області), педагогом-туристом по Росії і за кордоном з метою вивчення початкової школи, плодотворним педагогічним письменником і просто пристрасним оратором, захисником народної школи (Сєводнева, 2016, с. 144-148).

Актуальність досліджуваної проблеми підтверджується низкою суперечностей, зокрема між: необхідністю вдосконалення освіти та відсутністю цілісного історико-педагогічного дослідження її розвитку в кінці XVIII – початку XXI століття.; реформуванням школи в умовах сьогодення та недостатнім застосуванням продуктивних ідей конструктивного досвіду минулого. Подолання окреслених суперечностей, а також недостатнє вивчення зазначеної наукової проблеми в історико-педагогічній науці, її актуальність і відповідність сучасному етапу реформування системи освіти зумовили вибір теми статті «Теоретичні аспекти становлення освіти в Запорізькому краї кінця XVIII – початку XXI століття».

Тому виходячи з актуальності дослідження ми висуваємо мету статті – здійснити теоретичний аналіз становлення освіти в Запорізькому краї кінця XVIII – початку XXI століття.

Виклад основного матеріалу. Реформація сучасної регіональної освіти потребує змін на всіх її рівнях, від її працівників, громадськості правильно використовувати історико-педагогічний досвід української національної школи, а саме періоду становлення і розвитку земської народної школи. Сьогодні ми можемо чітко підтвердити, що земська школа «мала своїм джерелом могутній визвольний рух 60-х років XIX століття і носила на собі його відбиток» (Каптерев, 1982). Основи земської школи, протягом багатьох років, були загальнолюдські цінності, повага

до релігії та традиційно-побутової культури. Північноприазовський регіон завжди був відомий своїми особливостями освіти, причиною цього були геополітичні та етнокультурні особливості, які залишили свій чіткий відбиток в освітньому соціуму.

За даними першого загального перепису населення Російської імперії 1897 року, в повіті проживало українців та росіян 118378 осіб (54,8 %); німців – 23366 осіб (10,8 %); греків – 62214 осіб (28,8 %); євреїв – 10488 осіб (4,9 %); решту – 0,6 % – складали болгары – 1292 осіб (Тройницький, 1904). Кожен з цих повітів мав специфічність етнічного складу, що і впливало на розвиток освіти та культурного рівня населення. Проте процес формування початкової освіти в кожному з них був різний. Це залежало від обов'язковості та безкоштовності початкового навчання для дітей, зведення нових шкільних приміщень, а особливо фінансової підтримки початкових шкіл регіону.

У 1867 році в селі Олександрівні (масток Д. Г. Гнедіна – сподвижника барона) було відкрито першу земську школу. Слідом за нею з'явилися земські школи в інших селах. Про школи турбувався гуляйпільський старшина Семенченко, опікунами початкових народних училищ третьої училищної дільниці Олександрівського повіту 1869–1870 навчального року були барон М. Корф, землевласник Є. Шабельський та купець О. Островський. У 1872 році вже налічувалося 100 шкіл (18 із них відійшло до Маріупольського повіту). За прикладом Олександрівського повіту земські школи відкривалися у Бердянському і Мелітопольському повітах (Сєводнева, 2016, с. 144-148).

Політика підтримки колоністських шкіл була притаманна північноприазовським земствам. Факт фінансової допомоги національним школам повіту Бердянським земством, можна підтвердити даними зі статистичного звіту за 1897-98 рр. про те, що за рік на болгарські школи було витрачено 21 116 крб. (14,8 %), на школи у німецьких колоніях – 4 540 крб (2,8 %) із загальної суми 162 278 крб. усіх витрат на народну освіту.

У Маріупольському земстві також бачили перспективи в тому щоб вкладати кошти у земські школи для подальшого процвітання, розвитку та зміцнення промислово-господарської і культурної сфери регіону. Саме тому, в 1904 році, члени Маріупольського земства ухвалили рішення про утримання грецьких шкіл на особисті кошти. Тим самим, на сільських громадах була відповідальність тільки за своєчасний ремонт, опалення приміщень та утримання сторожа (Отчёт Мариупольской уездной земской..., 1912. с. 101). Особливістю шкіл регіону було і будівництво їх з міцних та нових будівельних матеріалів, а окремо хотілося б відмітити – негорючих, із дотриманням усіх санітарно-гігієнічних вимог (Отчёт Мариупольской уездной земской..., 1897).

Освітній процес, який відбувався у православних земських школах болгар, росіян, українців мав певні спільні риси. Він був спрямований на виховання дітей у морально-релігійному дусі, на розвиток мислення дитини, на індивідуальне національне, патріотичне забарвлення. Так під час своєї педагогічної подорожі по селах Бердянського повіту з 24 квітня по 1 травня 1874 року М. Корф, під час якої він постійно перевіряв знання учителів та методи їх роботи. М. Корф проводив безліч показових уроків, кожен з яких він зміг пристосувати до завдань конкретної школи враховуючи національність учнів.

Одним із аспектів ефективного функціонування педагогічної системи північноприазовської земської школи були розвивальні підручники. У школах використовували “Родное слово”, “Детский мир” К. Ушинського та “Наш друг” й “Малютка” М. Корфа, які мали “образовать из детей разумных граждан, сознательно относящихся к окружающей действительности”. У цих підручниках особливістю було і те, що у всіх підручниках було те що оточувало дітей, пов'язувало їх з дійсністю, з реальним життям. У книзі “Наш друг” М. Корфа разом з веселими оповіданнями та казками розповідалися і про серйозні речі, такі як виготовлення одягу, посуду, сільськогосподарського інвентаря тощо. Під час викладання з таким підручником учні активно брали участь в обговоренні, були схильні до критики та активного мислення (Корф, 1871).

У звітах Я. Новицького автор говорить про важливість підручників у земських школах. До самого ж питання вибору підручників завжди ставилися дуже відповідально, тому у 1883 році Бердянська повітова земська управа скликала нараду на якій говорили про підручники. Саме на цій нараді був присутній М. Корф, який пропонував земству закупити з кожного предмету підручники різних авторів.

Також обов'язковим для розвитку освіти М. Корф настирливо пропонував розклад занять у земських школах. М. Корф рекомендував викладання уроків проводити у повній тиші, іншими словами самостійні письмові роботи. Він говорив, що для вчителя викладання одного уроку у «повній тиші» – це ще і вільна година для вчителя. М. Корф розподіляв заняття молодшого класу так, щоб викладання арифметики, “Рідного слова” та світознавства, які вимагали повної уваги від дітей, проходили в повній тиші, що сприяло і роботі не тільки дітей, а і вчителя (Корф, 1869). Варто звернути увагу на розділ “Релігія та релігійні культури” Я. Новицького, це може зацікавити і сучасних педагогів мистецтва, педагогів-красназців. Я. Новицький створив оригінальний тематичний порадище, в якому він розподіляє 184 теми на вісім розділів. Педагог радить розпитати усіх близьких, знайомих про село, історію заснування, людей, які тут проживали, що вони робили, які пісні співали та інше. У своїх порадах Я. Новицький з любов'ю ставиться до народних звичаїв та традицій, він з зацікавленістю говорить про те, що це все ми маємо передати наступному поколінню (Етнонаціональний розвиток України ..., 1993, Оп.1., справа № 32. “Отчет уездного...”, 1885).

Характер шкільництва залежив і від населення північноприазовських земель початку ХХ століття. У цей період при двокласних та однокласних земських школах Північного Приазов'я почали створювати ремісничі класи і відділення. У таких класах учням надавали початкову професійну підготовку: деревообробка, токарна, слюсарна, сільськогосподарська. Дівчатам викладали кравецьку та швацьку справу (Модзалевский, 1866).

На початку ХХ ст., після 1905 року пройшла зміна освіти північноприазовської земської школи. Зміни відбулися в змісті освіти, у ній з'явилися національні ідеї. Проте рівень знань учнів про Україну був занадто низький, тому освітні комісії рекомендували використовувати під час навчання додаткову літературу, серед якої були твори Т. Шевченка, Л. Українки, Л. Глібова та інших. Це позитивно вплинуло на розвиток національної ідеї (С. Шевчук, 1999; А. Духнович, 1857). Сьогодні така практика була б актуальна в сучасній українській школі. Як стверджували дослідники, використання подібної практики сприяло значному росту патріотизму та поваги до культури.

Україна – держава, яка багато століть росла і розвивалась, у нашій історії було багато злетів та падінь, а одним з найактуальніших питань у будь-який час було питання освіти. Наша власна історія тісно пов'язана з історією освіти та її розвитком. Серйозні трансформації у побутовому житті людей торкнулися і освіти. Ставши незалежною державою ми повинні пам'ятати і не забувати про коріння.

На прикладі багатьох геніальних педагогів, таких як Я. Новицький, М. Корф та інших, наша освіта набувала нових стандартів.

З ініціативи й безпосередньої участі М. Корфа в Олександрівському повіті було відкрито близько 70 земських шкіл. Педагог заснував земську школу як загальноосвітню з 3-річним терміном навчання, однокласну, де один учитель проводить заняття з усіма трьома класами: 1-го, 2-го, 3-го років навчання. Корфівські «тризимики», що являли собою класи-комплекти, продовжували функціонувати на Запоріжжі ще й у 40–60 рр. ХХ ст. (Державний архів Запорізької...: ф. 56, оп. 1, спр. 6, арк. 97).

Висновок та перспективи подальшої розробки теми. Отже, барону М. Корфу належить провідна роль у становленні й розвитку народної освіти на Запоріжжі. Видатний педагог одним із перших у Росії виступив з вимогою загального обов'язкового початкового навчання рідною мовою, заснував земські школи в Олександрівському повіті, став ініціатором й організатором учительських з'їздів, першим у запорізькому краї поставив питання про створення середньої школи-гімназії та ремісничого училища.

Ми дослідили лише деякі аспекти становлення освіти в Запорізькому краї кінця ХVІІІ – початку ХХІ століття. Наступним етапом нашого дослідження буде становлення і розвиток освіти на Запоріжжі: управлінський аспект.

Список використаних джерел

Державний архів Запорізької області: ф. 56, оп. 1, спр. 6, арк. 97.

Духнович, А. В. (1857). *Народная педагогия. Ч. I. Педагогия общая*. Львов.

Каптерев, П. Ф., Арсеньев, А. М. (Ред.). (1982). *Избранные педагогические сочинения*. Москва: Педагогика.

Корф, Н. А. (1871). *Наш друг. Книга для чтения учащихся в школе и дома, руководство к начальному обучению родному языку*. Санкт-Петербург: Изд. Д.С. Кожанчикова.

Корф, Н. А. (1869). Расписание учебных занятий для трёхклассной школы и программа учебного курса. *Народная школа*, 8, 22-28.

Отчёт Мариупольской уездной земской управы за 1911 г. Очередной сессии земского собрания 1912 г. Мариуполь.

Отчёт Мариупольской уездной земской управы за 1896 г. Очередной сессии земского собрания 1897 г. Мариуполь.

Отчёт Мариупольской уездной земской управы за 1899 г. Очередной сессии земского собрания 1900 г. Мариуполь.

Отчет уездного училищного совета о состоянии народного образования за 1883/84 учебный год. (1885). Оп. 1., спр. № 32.

Модзалевский, Л. Н. (1866). *Очерк истории воспитания и обучения с древнейших времён до нашего времени*. Санкт-Петербург.

Римаренко, Ю. І. (Ред.). (1993). *Етніонаціональний розвиток України: терміни, визначення, персоналії*. Київ.

Севоднева, К. О. (2016). Виникнення та діяльність «корфівських» шкіл у запорізькому краї ХІХ ст. *Український психолого-педагогічний науковий збірник*, 8 (08), 144-148.

Тройницкий, Н. А. (Ред.). (1904). *Первая всеобщая перепись населения Российской Империи 1897 г. Т. 41: Таврическая губерния; Т. 13: Екатеринославская губерния*. Санкт-Петербург.

Шевчук, С. (1999). *Край кам'яних могил: Наш край з найдавніших часів до початку ХХ ст.* Київ: АТ «АВГУСТ».

Шугай, Я. М. (2019). *Розвиток початкової освіти у вітчизняній педагогічній теорії і практиці (1932–1958 рр.)*. (Дис. канд. пед. наук). Тернопільський нац. пед. ун-т імені Володимира Гнатюка. Херсон; Тернопіль. Взято з http://tnpu.edu.ua/naukova-robota/documents-download/d-58-053-01/Dis_Shuhaj.pdf (дата звернення 06.09.2020).

References

Derzhavnyi arkhiv Zaporizkoi oblasti [State Archives of Zaporozhye region]: f. 56, op. 1, spr. 6, ark. 97 [in Ukrainian].

- Dukhnovich, A. V. (1857). *Narodnaia pedagogiia. Ch. I. Pedagogiia obshchaia [Folk pedagogy. P. I. General pedagogy]*. Lvov [in Ukrainian].
- Kapterev, P. F., & Arsenev, A. M. (Ed.). (1982). *Izbrannye pedagogicheskie sochineniia [Selected pedagogical works]*. Moskva: Pedagogika [in Russian].
- Korf, N. A. (1871). *Nash drug. Kniga dlia chteniia uchashchikhsia v shkole i doma, rukovodstvo k nachalnomu obucheniiu rodnomu iaziku [Our friend. A book for students to read at school and at home, a guide to primary education in the native language]*. Sankt-Peterburg: Izd. D.S. Kozhanchikova [in Russian].
- Korf, N. A. (1869). Raspisanie uchebnykh zaniatii dlia trekhklassnoi shkoly i programma uchebnogo kursa [Schedule of classes for three-grade school and curriculum]. *Narodnaia shkola [People's School]*, 8, 22-28 [in Russian].
- Modzalevskii, L. N. (1866). *Ocherk istorii vospitaniia i obucheniiia s drevneishikh vremen do nashego vremeni [An essay on the history of education and training from ancient times to the present day]*. Sankt-Peterburg [in Russian].
- Otchet Mariupolskoi uездnoi zemskoi upravy za 1911 g. Ocherednoi sessii zemskogo sobraniia 1912 g. [Report of the Mariupol district zemstvo council for 1911. The next session of the zemstvo assembly of 1912]*. Mariupol [in Russian].
- Otchet Mariupolskoi uездnoi zemskoi upravy za 1896 g. Ocherednoi sessii zemskogo sobraniia 1897 g. [Report of the Mariupol district zemstvo council for 1896. The next session of the zemstvo assembly of 1897]*. Mariupol [in Russian].
- Otchet Mariupolskoi uездnoi zemskoi upravy za 1899 g. Ocherednoi sessii zemskogo sobraniia 1900 g. [Report of the Mariupol County Zemstvo for 1899. The next session of the Zemstvo Assembly in 1900]*. Mariupol [in Russian].
- Otchet uездного uchilishchnogo soveta o sostoianii narodnogo obrazovaniia za 1883/84 uchebnyi god [Report of the county school council on the state of public education for the 1883/84 academic year]*. (1885). Op. 1., spr. № 32 [in Russian].
- Rymarenko, Yu. I. (Red.). (1993). *Etnonatsionalnyi rozvytok Ukrainy: terminy, vyznachennia, personalii [Ethnonational development of Ukraine: terms, definitions, personalities]*. Kyiv [in Ukrainian].
- Shevchuk, S. (1999). *Krai kam'ianykh mohyl: Nash kraj z naidavnishykh chasiv do pochatku XX st. [The land of stone graves: Our land from ancient times to the beginning of the twentieth century]*. Kyiv: AT "AVHuST" [in Ukrainian].
- Shuhai, Ya. M. (2019). *Rozvytok pochatkovoї osvity u vitchyznianiі pedahohichnii teorii i praktytsi (1932–1958 rr.) [Development of primary education in domestic pedagogical theory and practice (1932–1958)]*. (Extended abstract of PhD diss.). Ternopil'skyi nats. ped. un-t imeni Volodymyra Hnatiuka. Kherson; Ternopil. Retrieved from http://tnpu.edu.ua/naukova-robita/documents-download/d-58-053-01/Dis_Shuhaj.pdf [in Ukrainian].
- Sievodnieva, K. O. (2016). Vynyknennia ta diialnist «korfiivskykh» shkil u zaporizkomu kraї XIX st. [Origin and activity of "Corfu" schools in the Zaporozhye region of the XIX century]. *Ukrainskyi psykhologo-pedahohichni naukovyi zbirnyk [Ukrainian psychological and pedagogical scientific collection]*, 8 (08), 144-148 [in Ukrainian].
- Troinitckii, N. A. (Ed.). (1904). *Pervaia vseobshchaia perepis naseleniia Rossiiskoi Imperii 1897 g. T. 41: Tavricheskaia guberniia; T. 13: Ekaterinoslavskaia guberniia [The first general census of the population of the Russian Empire in 1897. Vol. 41: Tauride province; Vol. 13: Ekaterinoslav province]*. Sankt-Peterburg [in Russian].

ROZHNOVA T.

The State Institution of Higher Education "The University of Educational Management" of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine

THEORETICAL ASPECTS OF THE FORMATION OF EDUCATION IN ZAPORIZHZHIA REGION OF THE END OF THE EIGHTEENTH THE BEGINNING OF THE TWENTY FIRST CENTURY

The article presents the theoretical basis of the formation of education in the Zaporizhia region in the late eighteenth - early twenty-first century. The relevance of this study is substantiated, the scientific directions of research of the history of education in the Zaporizhia region of the end of the XVIII - the beginning of the XXI century are singled out. The results of the analysis of historical researches which contain regional factual and historical material are given.

Ukraine is a country that has grown and developed for many centuries. There were many ups and downs in our history. One of the most pressing issues at any time was the issue of education. Our own history is closely linked to the history of

education and its development. Serious transformations in people's everyday life also affected education. As an independent state, we must remember and not forget our roots.

Considerable attention in the article is paid to the coverage of the process of origin of schools in Oleksandrivka, Berdiansk and Melitopol districts of Ekaterinoslav province. The factors influencing the development of public education in the Zaporizhia region of the end of the XVIII - the beginning of the XXI century are determined. On the initiative of M. Korph about 70 schools were opened in Oleksandrivsk district (now the territory of Zaporizhia region).

M. Korph has a leading role in the formation and development of public education in Zaporozhia region. An outstanding teacher was one of the first in Russia to demand universal compulsory primary education in the native language. He opened schools in Alexander Region and became an initiator and organizer of teachers' congresses. At the same time M. Korph was the first in the Zaporozhia region who raises the establishment of a secondary school and craft school.

Key words: *education, Zaporizhia region, schools, public education, pedagogical activity, formation*

Стаття надійшла до редакції 12.07.2020 р.

УДК 378.011.3-051:81

DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2020.25.223326>

НАДІЯ СКРИПНИК

ORCID: 0000-0002-6847-200X

Комунальний заклад вищої освіти «Вінницький гуманітарно-педагогічний коледж»

ЕФЕКТИВНІСТЬ АУДИТОРНИХ ЗАНЯТЬ У ФОРМУВАННІ КОМУНІКАТИВНО-МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ-СЛОВЕСНИКІВ

Розглянуто аудиторні форми організації освітнього процесу (лекції, практичні, семінарські заняття) під час підготовки студентів-філологів. Окреслено їх різновиди, методика підготовки та проведення. У науково-методичних студіях обґрунтовано сутність дефініцій «лекція», «практичне заняття», «семінарське заняття», охарактеризовано основні види та функції аудиторних форм занять у вищій школі. Презентовано технологію організації та описано орієнтовну модель проведення однієї із форм аудиторного заняття з української мови. Акцентовано на тому, що в процесі формування комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх учителів-словесників під час підготовки та проведення аудиторних форм організації навчання у студентів виробляється вміння виразнювати мовлення, мовленнєву вправність, мотивуються пізнавальні потреби досконалого володіння культурою усного мовлення в різних комунікативно-мовленнєвих ситуаціях у процесі навчальної, наукової та професійної діяльності.

Ключові слова: лекція, практичне заняття, семінарське заняття, освітній процес, студент-словесник, комунікативно-мовленнєва компетентність

Постановка проблеми в загальному вигляді та вказівка на її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Нині заклади вищої освіти висувують нові вимоги до організації освітнього процесу підготовки майбутніх учителів української мови, що зумовлено низкою потреб і закономірностей розвитку сучасного суспільства. В умовах відкритого демократичного суспільства великої ваги набуває вміння студента висловлювати свою думку, вміння виразнювати мовлення, мовленнєву вправність. Пріоритетного значення в цьому контексті набуває комунікативно-мовленнєва компетентність студента-словесника, адже усне мовлення та мовленнєвий етикет завжди були одними із основних складників культури і невід'ємним елементом загальноприйнятих норм мовлення та видів мовленнєвої діяльності.

Аналіз найвагоміших публікацій. Різні аспекти проблеми пошуку ефективних форм навчання знайшли своє відображення в історії зарубіжної та вітчизняної педагогічної думки (Я. А. Коменський, Ж.-Ж. Руссо, Й.Г. Песталоцці, А. В. Дістервег, Дж. Дьюї, К. Д. Ушинський, Т. Лубенець, В. О. Сухомлинський та ін.). Проаналізувавши праці (З. Бакум, Н. Голуб, О. Горошкіна, В. Дороз, І. Дроздова, О. Караман, С. Караман, Н. Мордовцева, А. Нікітіна, Н. Остапенко, М. Пентиліук, Л. Попова, О. Потапенко, О. Семенов, Т. Симоненко, І. Хом'як) та інших сучасних лінгводидактів, можемо стверджувати, що найбільш результативною формою організації навчання є аудиторні форми роботи.

Науковець О. Семенов, розробляючи систему професійної підготовки майбутніх учителів-словесників, пропонує такі аудиторні форми навчання: лекція, практичні заняття, семінар, колоквиум, водночас зосереджуючи увагу на тому, що «популярності набувають дискусії, тьюторські заняття, мікрвикладання, рольові ігри, моделювання, наукові майстерні, модульні технології, методичні презентації» (Семенов, 2002, с. 92). Погоджуємось із думкою М. Фіцули про те, що семінарське заняття «передбачає самостійне вивчення учасниками освітнього процесу за завданнями викладача окремих питань і тем лекційного курсу з наочним оформленням матеріалу у вигляді